

רותם ישראל

נולד בדנציג ב-1926, עלה לארץ כתינוק.
התגייס לפלמ"ח 1941.
הצטרף לפלי"ם ב-1943.
נפטר ב-1994.

מפקד ומלווה: 'נתן ב', 'כ"ג יורדי הסירה', 'התקוה'
סגן מפקד הפלי"ם בשנים 8-1947, עד להקמת חיל-הים
ליקטו וכתבו: עובד שדה, ידידו, צחי רותם, בנו

ישראל היה צעיר בניה של משפחת יצחק ופניה רוזנבאום ולו שתי אחיות: דבורה ומרים. עלו לארץ בסוף 1926 ממניעים ציוניים. ישרוליק היה אז בן 3 חודשים, כמעט "צבר". המשפחה התיישבה במושבה רחובות, חיו ברווחה כלכלית, אבא היה מנהל הבנק היחיד במושבה.

בשנת 1932, בהיות ישרוליק בן 7, נפטר האב ממחלה אנושה וממושכת, והמשפחה נקלעה לקשיים כלכליים. ישראל סיים בית ספר יסודי בהצטיינות אך, מחוסר אמצעים, לא עלה בידו להמשיך את לימודיו בבית ספר לקציני ים. בהמלצת משה סמילנסקי, ידיד המשפחה, התקבל לפנימיה של בי"ס "כדורי", אותו סיים במחזור ו', יחד עם כל "מלח הארץ".

התגייס לפלמ"ח, פלוגה א', ונרתם למפעל ההעפלה האגדי שהיה שיא חייו. הקשר שלו עם הים והספנות היה בלתי נתון להתרה וליווה אותו כל ימי חייו.

עובד שדה מספר:

כדי לחזור אל ישרוליק ולהביא את האיש ומעשיו אל בין הדפים הלבנים של "אסופת הזכרונות" הלכתי לקלטת וידיאו שצולמה בחוף שדות-ים בקיסריה ובמפרץ לה ספציה באיטליה. שם מנסה מנשה רז לתהות על דרכו של צעיר ישראלי אל הפליטים במחנות באירופה ומוביל אותם משם לארץ ישראל:

ש: האם אפשר היה לקיים את מפעל ההעפלה ללא הפלי"ם? - שואל מנשה רז בבטנות.

ת: מה זה בלי הפלי"ם - עונה שרוליק - אם לא היה פלי"ם היו צריכים להיות אנשים אחרים שיעשו את העבודה הזאת וקשה להאמין שימאים זרים היו מוכנים ומסוגלים למלא את התפקיד הזה.

ש: מדוע אתה חושב כי ימאים זרים ומקצועיים לא יכלו לעשות את העבודה?

ת: למלואי אוניות מעפילים היו תפקידים עיקריים:

אלף: לשים עין על הצוותים הזרים ולהבטיח כי הם יביאו את הספינה אל היעד. אני זוכר כי באוניה 'תל-חי' הייתי מפקח ברציפות על עבודת הניווט והייתי צריך להפעיל את סמכותי בכדי שנגיע למקום היעד.

בית: התפקיד השני היה ניהול מעפילים ודאגה לקיום סדרי אוכל, בריאות, תנאים סניטריים. הכל בתנאים הקשים במהלך הפלגה בים. אינני מאמין כי אוניית מעפילים היתה יכולה לצאת לים בלי אנשים שהוכשרו לכך וקיבלו על עצמם אחריות על הספינה ועל חיי המעפילים.

ש: אני מבין שזה היה מבצע לא קל ומסובך!

ת: זה היה עניין לא פשוט, אבל זה עבד. התחלנו בשנת 1945 עם 'דלין' עם 35 מעפילים ובסוף 1947 הפליגו 2 אוניות ה"פאנים" עם 4,500 איש בכל אחת. זה היה מבצע ענק מבחינה ארגונית וצבאית.

בהמשך מספר שרוליק למנשה רז על הויכוח שהיה בין ראשוני המחלקה הימית לבין יצחק שדה מפקד הפלמ"ח, בנושא מטרות יחידה אורגנית ימית ותכניות עבודה ואמונים של הימאים. בוגרי הקורסים הראשונים, ביניהם זלמן פרח מפקדם הראשון, החניכים של שמוליק וברצ'יק, שליוו אוניות מעפילים בעבר, האמינו כי יעודם המרכזי הוא ביצוע העפלה בקנה מידה גדול; וכי דרושה יחידה ימית גדולה ובה אנשים נחושים שיכשירו את עצמם להשיט אוניות בים הפתוח ולהכשיר עצמם להנהיג מאות ואולי אלפי מעפילים שיפליגו באוניות אלה; היחידה תכלול צוותי חוף שתפקידם הורדת המעפילים מאוניות לסירות ולחוף. לעומת דעה זאת סבר יצחק שדה, כנראה, כי אפשר להסתפק בהכשרתם של אנשי "המחלקה הימית" הקיימת ולהכשיר את כל אנשי הפלמ"ח בקורסים ימיים של 7-10 ימים. דעתם הנחושה של ראשוני הימאים התקבלה במפקדת הפלמ"ח ובמוסד לעליה ב'. בעקבות זאת נפתחו קורסים מתקדמים לחובלים בהם הוכשרו מנהיגי ההעפלה.

המנחה ממשיך ושואל ישירות: אתה מגיע לאירופה, ישראלי צעיר, ממש נער. אתה נפגש לראשונה פנים אל פנים עם הפליטים/המעפילים במחנות ובאוניות. האם הופעתך ה"צברית" והתנהגותך הבוטחת אינה מתנשאת ופוגעת באנשים אותם תוביל בספינות? מה יחסך אליהם?

ת: אני התייחסתי בכבוד ובהערכה רבה אל האנשים שעברו את השואה. אני דל במילים לבטא את ריגשותי אליהם: הרגשה זאת ליוותה אותי גם במעשי. אני זוכר שעל אף ההוראה המחמירה לאפשר הכנסה לאוניה של תרמיל אחר לאיש בלבד, לא יכולתי לעמוד בפני בקשה אישית להוסיף עוד חפץ החשוב מאוד למעפיל, אותו הוא נושא לאורך כל דרך היסורים אותה עבר. המעפילים התייחסו אלינו, המלווים, כאל אנשים מעולם אחר, אולם אני התייחסתי אליהם כאל אנשים שעברו שבעת מדורי גיהנום והיתה לי מלוא ההערכה אליהם.

בסוף הראיון עומד שרוליק בחוף המפרץ היפה והשקט של פורטו ונרה ומסביר למנשה רז את פרטי הבניה של מדורי המגורים באוניה, ועל קצין הבולשת הבריטי המשקיף מהעבר השני. הוא מספר: "הפלגנו, פעלנו, עשינו" ומעט על: "אני הפלגתי, פעלתי, עשיתי".

לאחר פעילותו בהעפלה ושחרורו מחיל-הים היה שרוליק בין הפעילים המרכזיים בהקמת הספנות הקיבוצית, רעיון מקורי ונועז שנולד כולו באוהלי הפלי"ם. בסוף שנת 1956 הושקה האוניה הראשונה של הקיבוץ הימי שנקראה 'פלמ"ח'. בכך הגיע לידי מימוש שילוב העקרונות הבסיסיים של קיבוץ עם המטרה של פיתוח צי מסחרי שבמרכזו חברי קיבוצים.

חבורה קטנה שכללה את שרוליק רותם, שרוליק אוירבך וכמובן יצחק (אייק) אהרונוביץ וחברים נוספים מקיבוצים אחרים, התרכזה בקיבוץ 'מעגל מיכאל'. המעשה היה ראשוני ועתיר אתגרים בנסותו להעביר עקרונות ונורמות חיים, שהצליחו בהתיישבות חקלאית בארץ, אל ההווי של סיפוני אוניות וכן לניתוק מובנה מהמשפחה ומהחברה בקיבוץ האם. בשינויים שונים נמשכה הפעילות של הספנות הקיבוצית כ-30 שנה. שרוליק השקיע כ-10 שנים של אנרגיה אנושית וארגונית בניסיון לממש ולהגשים רעיון שבו האמין, בזמנו, בכל ליבו.

בשנת 1956, יצא עם משפחתו לאיטליה כנציג חברת הספנות של הקיבוץ המאוחד. בשנת 1963 חזר ארצה ומונה כמנהל נמל אילת. משנת 1970 עסק בעסקים פרטיים, מלווה תמיד בחברו הטוב שרוליק אוירבך ("שרוליק השני"). מחלת לוקמיה תקפה אותו, שרוליק נפטר ביוני 1994 והוא בן 69 שנים.

ספד לו עובד שדה :

לפני חמישה עשורים התחלנו לצעוד בשבילי הארץ, בשדותיה ובין גליה.

שלוחי התקופה ושלוחי עצמנו - חתרנו בראש המערכות ואל מול המשברים -

וישוליק בינינו, בתוכנו, בראש החבורה.

תמיר וזקוף, ישר ואציל. איש יפה תואר ויפה נפש. ממחוזות הילדות, מבית הספר, מהפלוגה ולאורך כל הדרך, מלקט לו האדם את אבני החול ואת אבני החסד של חייו - את חבריו.

והוא שוזר את האבנים הטובות האלה אחת לאחת למחרוזת חייו.

המחרוזת היקדה תלויה על צווארו כקמיע, והיא צמודה קרוב, קרוב ללבו.

היא מלווה אותו אל גשרי האוניות בימי סערה,

בלילות שמחה, ובשעות הקשות בערוב ימיו.

אנחנו אולי המחרוזת שלך – ישרוליק.

ואתה אבן-חן טוב, יקדה ואהובה במחרוזת האישית שלנו. אותה ננצור עד סוף הדרך.